

Gospodarske novice.

* Kupčija s semenom svilnih črvičev v Japanu donša Japanezem pa tudi državni kasi veliko veliko dobička. Po sporočilu konsulata severno-nemškega v Jokohami je lansko leto iz Japana samo čez Jokohamo šlo jajčic v 2 milijonih in 200.000 kartonih za blizo 9 milijonov tolarjev. Največ jajčic in najboljih se je prodalo na Laško, kajti Lahi že več let pošiljajo izvedence na Japaneško, da tū nakupujejo svilno seme. Manj in slabejega semena je šlo na Francosko. Na meji, kjer se mora za izpeljano seme colnina odrajtati, je japonski vladi došlo v Jokohami sami čez 300.000 tolarjev, vrh tega pa še pol odstotka od cene, za katero se je seme prodalo. — Tudi čez Hakodade se je do 60.000 kartonov jajčic izpeljalo. — Pač neizmerno veliko denarja se po vsem svetu skupi za svilorejo — se vé, da svila (žida) je blago, ki ima zmirom veliko vrednost.

Čudno vreme letošnjega meseca rožnika.

Letošnje vreme rožnega cveta je nagajalo gospodarstvu v mnogih krajih z vednim dežjem, a tudi z mrazom sèm ter tjà, kakoršnega že davno ne pomnijo. Pakazilo jim je tedaj veliko mrve, a tudi žita. To čudno vreme se je razširilo čez srednjo in južno Evropo.

Učeni možje so ugibali vzrok nenavadnega tega vremena, al ne morejo ga uganiti.

Nekteri trdijo, da mrzlo rožnikovo vreme delajo maroge, katerih je bilo na solncu*) veliko videti. Drugi pa so zavrnil, da to ni res, da bi solčne maroge krive bile, kajti maróg na solncu se vsacih 11 let prikaže več, tedaj bi vsacih 11 let meseca rožnika moralo vreme mrzlo biti, — a to ni bilo, kakor zapisniki vreme-noslovcev kažejo. In iz Laponije, ki je v najbolj severnem, tedaj jako mrzlem kraju Evrope, se sliši, da so 19. dan rožnika ob 7. uri zjutraj imeli 20 stopinj gorkote, in isti dan je gorkomer v Parizu le 9, na Dunaji pa 11 stopinj gorkote kazal. Čudno je tudi to, da v najbolj severnih krajih Amerike so meseca rožnika imeli zelo vroče dneve, v srednjih krajih je sneg šel, v južnih pa je zelo mrzlo bilo.

Po takem je človeška modrost pri kraju. Vgibajo, pa nič ne vganejo! Svet se tedaj gori in doli meša — nič ni več, kakor bi imelo biti. Al stojte! — neki nemškutar jo je uganil, rekši: da rogovileži Slovenci so krivi grdega vremena. In zakaj neki bi „Galgenvögel“ ne bili vsega zla krivi!

Národne stvari.

Glas isterskih bratov.

Nas Istranov, kakor sami veste, mili nam bratje, večina pripada širokemu i slavnemu svetu slovanskemu, s kojim smo tudi i mi zmirom pripravljeni dobro i zlo deliti i uživati, s kojim i tudi mi gojimo sladko nado boljše prihodnosti. I nam je, mili bratje, u tužnem ovem stanju gledati treba, da novi život živeti začnemo, i mi želimo kakor vi iskati svetega prava našemu milemu jeziku. Britko se spominjamo tužne svoje preteklosti, u kterej smo toliko vremena živeli kakor nema životinja. Temà, mili bratje, malo po malo minuje i svetlost zarje započela je na naš dom svetiti i njega greti. V temì smo mi doslej živeli, našim pa vnukom bodo

*) Visokoučeni zvezdogled Heršel si je teló solнца mislil kot jedro, ktero je zemlji podoben, trdo in obdano s svitlim okrožjem. Ako se sèm ter tjà to svitlo okrožje solнца pretrga, se skozi te pretrge pokažejo temne platí solčnega jedra, in to so pike ali lise (maroge) solčne.

zvezdice milejše iz vedrega neba svetile i njihovo zemljo grele. Zato pa je treba, mili bratje, da stopimo v kolo prave sloge, da kmalu doletimo k vam kakor tica u slobodni zrak. Temà, mili bratje, i črni oblaki letijo z naše mile domovine, akoravno smo še zmirom slabi, zatorej letimo u vaše kolo, da se okrepimo. Primite nas, mili bratje! po jeziku i krvi smo vaši bratje, primite nas i prožite nam desnico bratovsko po deželnih zborih, kojim gré na postavni poti važna beseda. Vzrok naše slabosti so osobito šole, ktere so zmirom većinom laške, i tako se ne more duh narodni zdatno probuditi, akoravno se je že na mnogo strani probudil i se vsaki dan še bolj bode. Duh narodni je v Istri še ogenj pod pepelom. Pomoč tedaj, pomoč, mili bratje; saj veste, da združena moč več zmore nego človek samec.

Vročà je, mili bratje, želja naša, da se z vami zedinimo, i tako jedno telo i jedna duša bodemo. Trdni stojimo mi Istrani na slovanskej zemlji, zatoraj nas nič ne briga to, kar Italijani blodijo, da na Istro laško solnce sveti. Naj jim solnce bode, — zemlje jim ne damo; zemlja je naša, zemlja je last naših starih pradedov. Solnce vam protivniki pustimo, tudi zvezd i lune vam ne jemljemo, — a zemlje, majke naše, vam ne damo. Kaj hočete še več! Saj veste, da smo vam darovali nektera mesta; ta zguba nas britko peče, — to naj vam bode „non plus ultra“! Mi hočemo verni sinovi ostati materi Slavi pod krilom vsem narodom pravične a tadaj jake Avstrije! Solnce naj bode tedaj laško, zemlja pa ostane i mora ostati slovanska; mili Bog bode daroval žarke silnega solнца tudi nam.

Čujte ta glas naš, mili bratje; prožite nam pomoč, za koju vam bodemo iz srca hvaležni, i primite srčni pozdrav od svojih zvestih bratov Slovanov isterskih!

J. L...ć.

Ljubljanski „Tagblatt“ in duhovska spomenica.

Da je spomenica, natisnjena tudi v našem poslednjem listu, ki jo je poslala duhovščina kranjska c. kr. ministerstvu za nauk in bogočastje v odgovor na opravljivo spomenico „gemeinderatha“ ljubljanskega, pravo zadela, — da je resnična skozi in skozi, in da je dostojna stanú, ki jo je poslal, tega je „liberalski“ organ, ljubljanski „Tagblatt“ sam najbolja priča. Kako se je siromaček vpiral in z dvojnimi očali preiskaval vse na drobno, da bi kje kako marogico našel in potem hrup zagnal; kako je na tanko sitice deval vsako besedo spomenice, da bi kaj staknil, kar bi se, če ne že ovreči, vsaj kolikor toliko omajati dalo, da bi mestni odbor sè svojim obrekovanjem vsaj popolnoma na sramoti ne ostal.

Al zastonj je bil ves trud. Zastonj je napisal dva dolga članka kritike, in napregel vse mogoče fraze, kar jih koli nemški časnikarski jezik premore. Al duhovščine odgovor je ostal vsem napadom vkljub neomajana trdna resnica, ki bo za vse prihodnje čase glasno pričala zoper tiste, ki so iz hudobije ali nepremišljenosti s tako grdimi in krivičnimi tožbami napadli duhovski stan.

Al da naši častiti bralci spet sami vidijo, kako piškavo, votlo in trhlo je vse, na kar opira „Tagblatt“ in njegova klika svoje obtožbe zoper duhovščino, posnamemo iz njegove kritike ob kratkem poglavitne dokaze, ki jih je to pot v boj pripeljal. Po teh se bo potem lahko sodila vrednost vsega družega njegovega orožja.

Znano je, da je mestni odbor duhovščini očital, da svojega poklica za podučevanje in odgojevanje ljudstva ne spoznava; da surovosti src in zanašanju na telesno

moč ne dela nasproti, ampak da še potuho daje. A s čem skuša zdaj „Tagblatt“ to nesramno laž podtrditi? On se sklicuje na tisto, kar je v lanskem deželnem zboru poslanec Kromer blodil, namreč, da je duhovščina kriva tega, da je na Kranjskem veliko tepežev. Poslanec Kromer je sicer že takrat dobil primeren odgovor, in poslanec Dežman bi mogel to dobro vedeti. Al kdo bode zamorce umival! Tedaj ne zavolj teh, ampak zavolj družih ljudi prašamo: kedaj je kje kak duhoven učil, da tepež ni prepovedan? ali se ne uči po vseh cerkvah in pri vseh krščanskih naukih peta božja zapoved „ne ubijaj“ — ravno tako, kakor unih devetero božjih zapovedi? Če pa nekteri ljudje ne poslušajo podukov, so li duhovni tega krivi? Po ti Kromer-Dežmanovi logiki bili bi duhovni krivi tudi tatvine, goljufije, požiganja in sploh vseh hudobij, ki se godijo na svetu. Pa saj imajo tudi druge gosposke, policijske, politiške in sodbene to isto dolžnost. Tudi one imajo ljudstvo zastran tepežev svariti, podučevati, celó sè silo krotiti in kaznovati. Zakaj te ne odpravijo tepežev, kar bi storile še lažje kakor duhovni, ker razen besede tudi še imajo oblast in silo v rokah? Naj bi se tedaj pometalo najpred pred svojim pragom, potlej še le naj gré pred duhovski! Ta „Tagblattov“ dokaz je tedaj, kakor vidimo, popolnoma šepav.

Potem je očital mestni odbor duhovščini, da je nje delovanje šolam le škodljivo, ter zahteva, naj se šola popolnoma loči od cerkve. Čujmo: kako podpira spet „Tagblatt“ to očitaje? S tem, da je staknil v neki statistiki — ki je tako zanesljiva, kakor unidan omenjena dr. Fickerjeva zastran ljubljanskega prebivalstva — da od 100 kranjskih vojaških novincev znajo samo 4 brati. Pa recimo, da je to res, zakaj bi pa bila spet duhovščina tega kriva? Ali so „Tagblattovcem“ se tako možgani zmešali, da ne vejo, da je vlada šolske postave dajala, da je ona učitelje postavljala in vrhovni nadzor ona imela nad vsem šolstvom? Ali ne vejo, da le ona je imela oblast v rokah, ljudi v šolo siliti? Ali ni ona davkov jemala in pobirala od ljudi vse do zadnjega krajcarja, iz česar bi se bile lahko šole zidale in učitelji zdrževali? Ako tedaj ni bilo na Kranjskem dobrih in dosti šol, kako bi duhovščina morala tega kriva biti, a ne tisti, ki so imeli denar, oblast in silo v svojih rokah, ter bi bili lahko šol napravili, kolikor in kakoršnih bi bili hoteli?! Ali pa je morebiti duhovščina bila kriva, da se je še v teh malo in bornih šolah, kar jih je bilo, namesti nauka v maternem jeziku raji nemškovalo? in da so se namesti koristnih reči raji ubijale mladini prazne nemške besede v glavo, brez vsake pameti, in toraj brez vspeha, da je bil čas in denar zgubljen, in da je že kaj posebnega bilo, ako se je kdo toliko naučil, da je znal z nemškimi črkami svoje slovensko ime podpisati? — Tedaj je spet jasno, da, če je bilo malo šol in slabih, in če niso imele dosti vspeha, spet ni duhovščina, ampak vse kdo drugi kriv, in da je tudi ta „Tagblattov“ dokaz zoper duhovščino popolnoma ničev. Naj „Tagblattovci“ vendar ne mislijo, da je kdo tako aboten, da jim bode verjel njihove čenče, saj jih še sami ne verjamejo!

Ravno tako hromast je pa njegov tretji dokaz. Sklicuje se namreč na znani ukaz deželnega predsednika pl. Konrada do okrajnih poglavarjev, češ, da ta ukaz uradno potrjuje vse, kar mestni odbor duhovščini očita. „Tagblatt“ si je sicer delo res zelo zljajšal s tem, da je gosp. deželnega predsednika naprej potisnil in se lepo za njegov hrbet skril; al dokazal siromaček s tem ni čisto nič, in zato ne, ker se tudi ukaz ne opira na dokaze, ampak na gôle ovade. Ukaz ne vé povedati družega nego da so prišle ovade. Z ovadami pa ni

še nič dokazanega. Ali ni mogoče najpoštenjsega človeka ovaditi? Ali je v vseh teh ovadah tudi kaj resnice, to se ima še le skazati.

Tako je tudi ta „Tagblattov“ dokaz brez vsake veljave, in tudi on ne bo mogel zbrisati mestnemu odboru grde maroge, ki se ji pravi obrekovanje.

Vrh tega pa še eno — in to prav lepo od „liberalcev“ in „ustavoljubov“. „Tagblatt“ pravi, zakaj se je duhovščina oglasila zoper spomenico „gemeinderathovo“, a ni pustila brambe škofu! O ti precartani „liberalizem!“ — da se kdo ne vstraši tacega vruga, predstavljali mu bomo vselej 3 križe ††† — tedaj duhovniki, grdo pred svetom psovani, ne smeli bi se še sami zagovarjati; morali bi še le svojega gospoda škofa prositi, da on namesti njih besedo poprime! Drugikrat se ††† „liberalizem“ hlini in slini fajmoštrom in kaplanom, kako da za-nje dela, ako zahteva vničbo konkordata, ki jih sužne dela škofom, — a zdaj jih „Tagblatt“ hoče staviti pod tako kuratelo škofovo, da se v svoji pravdi še sami zagovarjati ne bi smeli! Tako se lažnjivost sama lovi v svojo mrežo!

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XIV. odborovi seji slovenske Matice

v Ljubljani 24. junija 1869. l.

(Konec.)

d) Po odstranjenih mnogih ovirah smo prišli do tega, da so tudi „Vodnikovi spisi“ že v tiskarnici. Ako sl. odbor želi, preberem mu pogodbo, ktero je odsek zarad njih sklenil z gosp. vredovalcem Fr. Levstikom. (Odbor želi, da se prebere; to se tudi zgodi.)

Žal mi je, da o „Slovenskem Štajarju“ sl. odboru ne morem poročati družega, nego sem poročal že v mnogih sejah, namreč, da ga še nismo mogli dati v tiskarnico, ker nam še niso došli rokopisi.

e) O telovadni knjigi, ktero odsek nasvetuje, in o „Sokol-ovi“ ponudbi bode obsirnejši govor pri 4. točki dnevnega reda.

f) Odsek za sestavo opravnega reda je dovršil svoj posel in njegov načrt je pridjan vabilu k današnji seji.

Nasvet novomeških dijakov, ktereja je Matici poslal odbornik g. dr. Andrej Vojska, bode obravnavan pod 7. točko dnevnega reda.

Do ktere stopinje je odsek za nakup hiše došel, bode poročal gosp. dr. Jern. Zupanec. —

Odsek za „naučni slovník“ sporoča, da se na razpis za vrednika do sedaj ni nikdo oglašil, niti je odsek, da-si je mnogo gospodov nagovarjal, dobil kogá, ki bi ga bila volja, prevzeti ta posel; toraj bo treba še iskati vredovalca.

Konec svojega sporočila imam še troje vprašanj, ktera naj danes reši sl. odbor: a) Kdo naj letošnjim knjigam in zemljovidom nastavi prodajalno ceno? — (Odbor izvoli za to opravilo gosp. prvosednika, blagajnika in tajnika z naročilom, da se postavi nizka cena. b) Ali tudi letos letniki dobijo vse knjige? (Glej 5. §. Mat. pravil). (Odbor izreče, da.) c) Ali se tudi letos dadó vse knjige tistim novim udom, kateri do novega leta pristopijo in letnino plačajo za 1869. leto? — (Odbor izreče, da.)

Na vrsto pride „opravilni red“, ki se po nekterih straničnih oporekah g. Gorjupovih na dr. Bleiweisov nasvet ne bere, ampak beró se le oddelki, ki naj se spremenijo; neke male nasvetovane poprave ali vredbe se tudi sprejamejo.

O telovadni knjigi meni g. Trstenjak, naj jo